

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

1

בפני כב' הנשיא רמי כהן

נציג עובדים: מר חיים דרור
נציג מעבידים: מר אורי קיזר

התובעים:
1. תחנת דלק חואסה בע"מ 910046614
2. כהנא דוד 009744590
3. כץ אורי 006585418
ע"י ב"כ עוה"ד יוסי דולן

-

הנתבע:
המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ עוה"ד ג'ומאנה בח'וס

2

3

פסק דין

4

5

6 1. בתביעה זו שבפנינו עותרים התובעים תחנת דלק חואסה בע"מ ("התובעת 1"), מר דוד
7 כהנא ומר אורי כץ ("התובעים") (כשנתייחס לתובעת 1 ולתובעים כאחד יכוננו הם
8 "התובעים כולם") כנגד החלטת המוסד לביטוח לאומי ("הנתבע") מיום 27.06.07 שלא
9 לתקן את סיווג ההכנסה של התובעים 2 ו-3 לשנים 2002-2004, מ"עובדים" לסיווג אחר.
10 כפי שנכתב בכתב התביעה בית הדין התבקש:

11 "... לקבל את התביעה, לתקן את דוחות התובעים ולראות בתשלומים ששילמה התובעת 1
12 לתובעים 2 ו-3 כדיבידנד ולא שכר..." (סעיף 25 לכתב התביעה).

13

14 2. הצדדים הסכימו כי העובדות המפורטות בתצהירו של מר אייל ליפשיץ ("מר ליפשיץ"),
15 רואה החשבון של התובעת 1, אינן שנויות במחלוקת (פ: 1 ש: 11 מיום 23.12.10). ואלו העובדות
16 הרלוונטיות לענייננו:

17

18 א. 6'. התובעת 1 הינה חברה אשר הוקמה בראשית שנות ה-50 של המאה הקודמת.
19 התובעת מפעילה את תחנת דלק פיז-חואסה בחיפה.

20

21 7'. התובעים 2 ו-3 הינם בעלי מניות בחברה התובעת.

22

23 8'. עד לחודש מרץ 1999 הפעילה התובעת 1 בעצמה את תחנת הדלק אשר בבעלותה.
24 התובעים 2 ו-3 עבדו אצל התובעת 1 כנגד קבלת משכורות.

25

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

9. במהלך חודש מרץ 1999 השכירה התובעת 1 בעצמה את תחנת הדלק שבבעלותה לפז חברת נפט בע"מ [להלן: פז] כנגד דמי שכירות, לתקופה של 8 שנים [לרבות תקופת האופציה]. במהלך חודש נובמבר 2006, חודש הסכם השכירות שבין התובעת 1 לפז לתקופת שכירות שתחילתה ביום 1.1.2007, ואשר אמורה להסתיים ביום 30.6.2049. מאז חודש מרץ 1999, פז היא שמפעילה את תחנת הדלק.

10. במהלך שנות המס 2002-2004 המשיכו התובעים 2 ו-3 לקבל משכורות מהתובעת 1.

11. הדוחות שהוגשו על ידי התובעים לרשויות מס הכנסה [להלן: "רשות המס"] ולנתבע בגין שנות המס 2002-2004 כללו את הכנסות התובעים 2 ו-3 ממשכורות, כמוסבר לעיל, כאשר במקביל נוכה השכר האמור מהכנסות התובעת 1.

12. במהלך שנת המס 2005 נערכה מטעם רשות המס ביקורת במשרדי התובעת 1. במסגרת הביקורת האמורה נבדקו גם דוחות התובעים. בעקבות הביקורת והבדיקה כאמור, דחתה רשות המס את דוחות התובעים בכל הקשור לדיווח על שכרם של התובעים 2 ו-3, וניכוי שכרם כהוצאה בידי התובעת 1. טענת רשות המס שהופנתה לתובעים הייתה כי בנסיבות שבהן התובעת 1 השכירה את תחנת הדלק לפז, הרי שלגישתם, אין צורך בפעילות התובעת 1 אשר דורשת העסקתם במשכורת של התובעים 2 ו-3. מכיוון שכך ביקשו נציגי רשות המס להתעלם מהמשכורות ששילמה התובעת 1 לתובעים 2 ו-3, על כל המשתמע מכך, ולראות בתשלומים האמורים ששולמו לתובעים 2 ו-3 כחלוקת דיבידנד מהתובעת 1 לתובעים 2 ו-3.

13. ... כתוצאה מכך, ולאור דרישת רשות המס, הוצאה (צ.ל הוצאו- ר.כ.) לתובעים שומות מכוח הוראת פקודת מס הכנסה, ואשר רואות בתשלומים מהתובעת 1 לתובעים 2 ו-3 דיבידנד ולא משכורות.

14. התובעים התנגדו לתביעת רשות המס, ובאמצעות משרד רואי החשבון ... הוגשו מטעם התובעים השגות על השומות כאמור ...

15. לאחר הגשת ההשגות כאמור, נערכו דיונים נוספים עם נציגי רשות המס. ... בסופם של אותם דיונים, ולדרישתו החד משמעית של נציגי רשות המס, נחתמו הסכמי שומות ביום 29.11.06. על פי הסכמי השומות נקבע כי יש לראות בתשלומים שהתובעת 1 שילמה לתובעים 2 ו-3 כהכנסה מדיבידנד, ולא ממשכורות [למעט שכר חודשי של 10,000 ₪ למר כהנא דוד, עבור ניהול עסקי התובעת 1]. כמו כן ועל פי אותם הסכמי שומות, בוטלה ההכרה בהוצאה בגובה המשכורות, לתובעת 1. הסכמי השומות הפכו לשומות סופיות, והתובעים שילמו את המס אשר התווסף כתוצאה מהסכמים אלה.

16. בעקבות הסכם השומות... (פנו)... התובעים ביום 17.5.2007 לנתבע. בפניה כאמור פרשו התובעים את פרטי השומות שהוצאו להם על ידי רשות המס, וכן את העובדה שרשות המס תיקנה את דיווחי התובעים וראתה בתשלומים מהתובעת 1 לתובעים 2 ו-3

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 2772-08

- 1 *כדיבידנד ולא כמשכורות. בהתאם לכך התבקש הנתבע לתקן במקביל את הדיווחים אליו,*
2 *ולראות באותם תשלומים כדיבידנד ולא כמשכורות, על כל המשתמע מכך.*
3
4 *17. כמענה לפנייה כאמור, נשלחה על ידי הנתבע ביום 27.6.2007 תשובה ועל פיה נענו*
5 *התובעים כי הנתבע אינו נעתר לפנייה לתיקון הדיווח " (ההדגשות שלנו - ר.כ.).*
6
7 ב. לטענת התובעים, גם פניות נוספות שלהם לנתבע בבקשה לתיקון הדיווח נענו
8 בשלילה במכתב הנתבע מיום 11.03.08. כנגד החלטות אלו של הנתבע עותרים
9 התובעים בתביעה שבפנינו.
10
11 ג. החל משנת 2005 ואילך לא הייתה כל דרישה של הנתבע להפוך את הדיבידנד
12 למשכורת (פ: 1 ש: 17, מיום 23.12.10).
13
14 3. בדיון שנערך ביום 23.12.10 הגדירו הצדדים את השאלה שבמחלוקת, כלהלן:
15 *'האם לגבי התקופה 2002-2004 שבהם נוכו עבור התובעים 2 ו-3 דמי ביטוח ושולמו*
16 *לנתבעת (צ.ל. לנתבע - ר.כ.) על ידי התובעת מס' 1 - האם זכאים התובעים להחזר דמי*
17 *הביטוח" (פ: 1 ש: 18-19, מיום 23.12.10).*
18
19 לבקשת הצדדים, ומשהוסכם כי השאלה שבמחלוקת היא משפטית בעיקרה ואינה דורשת
20 עובדות נוספות מעבר לאלו שהובאו בתצהירו של מר ליפשיץ, הגישו הצדדים סיכומים
21 בכתב, מבלי לקיים דיון הוכחות (פ: 1 ש: 20-21, מיום 23.12.10).
22
23 4. נעיר, כבר עתה, הערות אלה:
24
25 א. התקופה הרלוונטית להחלטתנו זו היא השנים 2002 עד 2004 (ועד בכלל) ("התקופה
26 הרלוונטית");
27
28 ב. איננו מתייחסים, בהכרעתנו, לשכר החודשי בסך 10,000 ₪ שהוסכם במסגרת
29 ההסכמים עם רשויות המס, ששולם למר דוד כהנא כשכר חודשי (ראו לעיל סעיף 2
30 א', סעיף 15 לתצהירו של מר ליפשיץ).
31
32 ג. להבנתנו הגדרת השאלה שבמחלוקת כמצוטט בסעיף 3 לעיל, כרוכה בשאלה
33 שהועלתה בתביעתם של התובעים כולם, היינו האם יש מקום לסיווגם מחדש של
34 התובעים כמבוטחים על פי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995
35 ("החוק"), ומכאן השלכות סיווג זה על זכותם לקבל חזרה דמי ביטוח ששולמו.
36
37
38

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

טענות הצדדים:

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
5. ואלה טענות התובעים שבפנינו:
- א. על פי סעיף 344 לחוק "הכנסה" כהגדרתה בהוראות פקודת מס הכנסה מהווה "הכנסה" אף לצורכי חוק הביטוח הלאומי, ומשכך יש לראות בקביעת רשות המס לעניין הכנסה כמחייבת את הנתבע, כפי שאכן נקבע בפסיקה.
- ב. יש לפרש את המונח "הכנסה" באופן זהה הן בחוק והן בפקודת מס הכנסה, מטעמים של הרמוניה חקיקתית. כל קביעה אחרת תוביל להטלת כפל מס על התובעים, שכן התובעת 1 לא תוכל לנכות את חלקה בדמי הביטוח לצורכי מס.
- ג. בהתאם לסעיף 345(ב)(1) לחוק הביטוח הלאומי ההכנסה השוטפת ממנה ישולמו דמי הביטוח תקבע על פי השומה הסופית של ההכנסה. בשומות הסופיות שהוצאו לתובעים נקבע כי יש לראות בהכנסתם דיבידנד, ומכאן שיש לסווג הכנסתם זו כדיבידנד אף לצורך חוק הביטוח הלאומי.
6. מנגד, טענות הנתבע הן אלה:
- א. סעיף 344 לחוק קובע כי הכנסה לצורך קביעת שיעור דמי הביטוח תהא לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה, אולם אין הוא קובע כי ההכנסה תקבע על פי קביעת פקיד השומה - ויש להבחין בין השניים.
- ב. משדווחו התובעים, על ידי התובעת 1 כעובדיה השכירים, בשים לב לכך שדמי הביטוח ששולמו לנתבע בזמן אמת היוו בסיס לתשלום גמלאות לתובעים אלו - גם אם בפועל לא תבעו גמלאות בתקופה הרלוונטית, והעובדה שהזכויות הביטוחיות שעמדו לזכותם היוו נגזרת של השכר שדווח - אין זה סביר להקטין את שיעורה של הזכות הביטוחית בדיעבד, לאחר שלא מומשה. בפרט לנוכח העיקרון הביטוחי עליו אמון הנתבע. יש להעדיף את העיקרון לפיו השכר האמיתי הוא השכר המדווח בזמן אמת לנתבע לעניין תשלום הגמלאות. דברים אלו נכונים פי כמה משעסקין בבעלי שליטה בחברה, להבדיל מעובד שכיר.
- ג. על פי הפסיקה תיקון בדיעבד של שומה במס הכנסה אינו מחייב בהכרח את הנתבע ובפרט כשקיימים טעמים לסטות מקביעת פקיד השומה. עוד טוען הנתבע כי הפסיקה אליה מפנים התובעים אינה רלוונטית לענייננו, שכן מדובר בנסיבות שונות.

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

- 1 דמי ביטוח אינם בבחינת "מס" באשר כנגד תשלומם, וכנגזר מהם, נרכשות
2 למבוטח זכויות ביטוחיות ספציפיות. משכך, אין בחיוב התובעים לשלםם בהתאם
3 לדיווח שהוגש בעת הרלוונטית, משום כפל מס וזאת אף שסכומים אלו חויבו זה
4 מכבר בתשלום מס הכנסה.
5
- 6 ה. באשר לסעיף 345(ב1) טוען הנתבע, כי אף שנקבע בו כי יש לחייב עצמאים בדמי
7 ביטוח לפי שומה סופית, הרי שהחוק מונע מצב בו מבוטח ישנה את הדיווחים
8 לרשות המס בדיעבד וכרצונו, ומכל מקום התובעים בהם עסקינן הינם בגדר
9 שכירים וסעיף זה אינו רלבנטי לעניינם.
10
- 11 ו. דמי הביטוח משמשים את הנתבע לצבירת הקרן המשמשת לתשלום הגמלאות,
12 וויתור על דמי ביטוח, לבקשת המבוטחים, משמעה פגיעה בחוסנו הפיננסי של
13 הנתבע.
14 **דיון והכרעה:**
15
- 16 7. השאלה הניצבת לפתחנו היא אפוא, האם צודקים התובעים שמשעה שפקיד השומה קבע
17 שאין להכיר בתשלומים ששולמו להם על ידי התובעת 1, כמשכורת, אלא כהכנסה - דיבידנד
18 (ראו לעיל סעיף 5 ג', סיפא), הם זכאים להחזר דמי ביטוח ששולמו עת הוגדרה הכנסתם
19 כמשכורת שקיבלו כעובדיה של התובעת 1 - וזו טענת התובעים ;
20 או שמא כטענת הנתבע, מששולמו דמי הביטוח כמשכורות על פי דיווחה של התובעת 1,
21 ומאותה עת היו התובעים מבוטחים כשכירים, ועמדה להם **לכאורה** זכאות לגמלאות
22 כתוצאה מכך, הרי שהעיקרון הביטוחי מחייב שלא ישיבו את דמי הביטוח ששולמו.
23
- 24 כפי שנבהיר בהמשך, חסרות בהתייחסות הצדדים להגדרת השאלות שבמחלוקת ביניהם,
25 התשובות לשאלות הבאות:
26
- 27 א. אם יקבע - כרצון התובעים כולם - שסיווגם של התובעים כעובדים אינו מדוייק -
28 מה הוא הסיווג שיש לסווגם כמבוטחים על פי החוק?
29
- 30 ב. האם טוען הנתבע - שסיווג מבוטח את עצמו, הוא המדד היחיד לבחינת זכאותו
31 לגמלה על פי החוק? ואין חובה על הנתבע לבדוק בכל מקרה לגופו אם הסיווג של
32 המבוטח, הולם את המבוטח, תובע הגמלה?
33
- 34 אולם אנו, מכוח השאלות שהונחו לפתחנו, חייבים במתן מענה לשתי שאלות אלה.

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37

כלומר, מדובר ביחסים של כפייה מכוח החוק, כך שיש חובה להיות מבוטחים. לאדם אין אפשרות לבחור אם להיות מבוטח. משמעות החובה להיות מבוטח היא שעל המבוטח לשלם את דמי הביטוח (ההדגשות שלנו - ר.כ.).

במילים אחרות: הוראות החוק הן שמאפיינות את היחסים בין המבוטחים לבין הביטוח לאומי כיחסים שאינם יחסים חוזיים: תושבי מדינת ישראל אינם חותמים על חוזה ביטוח עם המוסד לביטוח לאומי. היחסים הם יחסים סטטוטוריים. חוק הביטוח הלאומי קובע את מסגרת היחסים.

ב. כיון שכך, השאלה האמיתית שבפנינו איננה רק האם זכאים התובעים כולם לקבל החזר של דמי ביטוח, אלא גם - לאור הכרעתנו בשאלת מעמדם של התובעים כעובדיה של תובעת 1 - על פי איזה מהוראות חוק הביטוח הלאומי יסווגו הם כמבוטחים ומאלו מקורות עליהם לשלם דמי ביטוח.

כל זאת נוכח העובדה שהביטוח הלאומי הינו ביטוח חובה ולא רשות.

10. חיוב מבוטחים בתשלום דמי ביטוח מקורו בפרק טו' לחוק. סעיף 342 לחוק קובע מי החייבים בתשלום דמי ביטוח: בסעיף 342 (א) לחוק נקבע שעל עצמאי ומי שאינו עובד ואינו עצמאי, מוטלת חובה לשלם בעצמם את דמי הביטוח; בסעיף 342 (ב) נקבעה חובת המעביד לשלם דמי ביטוח עבור עובדו.

א. המקורות לחישוב הכנסתו החודשית של עובד, כפי שנקבע בסעיף 344 לחוק הן "המקורות המפורטים בסעיף 2 (2) לפקודת מס הכנסה";

ואלו הם:

- (א) (2) "השתכרות או ריווח מעבודה; כל טובת הנאה או קצובה שניתנו לעובד ממעבידו; תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו, לרבות תשלומים בשל החזקת רכב או טלפון, נסיעות לחוץ לארץ או רכישת ספרות מקצועית או ביגוד, אך למעט תשלומים כאמור המותרים לעובד כהוצאה; שווי של שימוש ברכב או ברדיו טלפון נייד שהועמד לרשותו של העובד; והכל - בין שניתנו בכסף ובין בשווה כסף, בין שניתנו לעובד במישרין או בעקיפין או שניתנו לאחר לטובתו;
- (ב) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יקבע את שווי של השימוש ברכב או ברדיו טלפון נייד שהועמד כאמור לרשות העובד;" (ההדגשה שלנו - ר.כ.).

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37

היינו, בעוד שבגין הכנסה מעבודה חבים המבוטחים בתשלום דמי ביטוח, אין עובדים שכירים משלמים דמי ביטוח בגין הכנסה מסוג דיבידנד.

ב. לעומת העובד המקורות לחישוב הכנסתו השנתית של מבוטח אחר [שאינו עובד] נקבעו בסעיף 345 לחוק הם: " ...ומי שאינו עובד ואינו עצמאי יראו כהכנסתו השנתית את הכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2 [לפקודת מס הכנסה]...".

סעיף 2 לפקודת מס הכנסה קובע:

"מס הכנסה יהא משתלם, בכפוף להוראות פקודה זו, לכל שנת מס, בשיעורים המפורטים להלן, על הכנסתו של אדם תושב ישראל שהופקה או שנצמחה בישראל או מחוץ לישראל ועל הכנסתו של אדם תושב חוץ שהופקה או שנצמחה בישראל, ממקורות אלה:

.

.

(4) דיבידנד, לרבות דיבידנד המשתלם מתוך רווחי הון של חברה, ריבית, הפרשי הצמדה או דמי נכיון;".

היינו מי שאינו עובד, יסווג כעצמאי או כמי שאינו עובד ואינו עצמאי, ויהיה חייב לשלם דמי ביטוח גם מדיבידנדים ששולמו לו או מכל הכנסה אחרת שהופקה או שצמחה בישראל.

מעמדם של התובעים כמבוטחים על פי החוק:

11. א. כדי לקבוע מעמדם של התובעים, אשר בזמן אמת בוטחו כעובדיה של תובעת 1, ורק בדיעבד עקב מעורבות פקיד שומה, ובתוקף ההסכמים בינם לבינו נקבע כי הכנסותיהם בתקופה הרלוונטית אינם משכורת אלא דיבידנד, יש להכריע בשאלה האם תיעתר תביעת התובעים כולם להכיר בקביעת פקיד השומה לעניין הכרה בהכנסתם של התובעים כדיבידנד ולא כמשכורת, אשר תוצאתה היא שלילת מעמדם כמבוטחים כעובדים בנתבע - מה יהיה, לתקופה הרלוונטית, מעמדם כמבוטחים בנתבע.

ב. ראשית נבהיר האם קביעת רשויות המס בעניין סיווג הכנסתם של התובעים כדיבידנד ולא כמשכורת מחייבת את הנתבע. סוגיה דומה התעוררה בעניין גדות. שם נדונה שאלת סמכותו של הנתבע לבדוק את מהות סעיף "ההוצאות העודפות" אשר הוציאה חברת גדות לאחר שניתנה החלטה של פקיד השומה בעניין, פסק בית הדין הארצי:

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 2772-08

1 'קביעות עובדתיות הנעשות על ידי רשות מנהלית אחת, על-פי סמכותה שבחוק,
 2 ראויות לכיבוד על-ידי רשות מינהלית שניה, כאשר הנושא הנדון קשור או
 3 משותף לפעילויותיהן ולסמכויותיהן של שתי הרשויות. חריג לכך הוא כאשר
 4 הרשות המינהלית השנייה הוסמכה במפורש בחוק לחרוג מקביעות אלה או
 5 שהוסמכה להבחין הבחנות בתחום שעליו היא מופקדת... נקודת המוצא צריכה
 6 להיות כי ההכרה של פקיד השומה בהוצאות של מעביד, כ"הוצאות עודפות",
 7 פירושה - על פניה - כי הוצאות אלה הן אכן, הוצאות למתן טובת הנאה שנתן
 8 מעביד לעובדיו ואשר לא ניתנת לייחסה לעובד פלוני... " (ההדגשה שלנו - ר.כ.) (עניין
 9 גדות, סעיפים 28-29 לפסק-הדין).

10
 11 הווה אומר - ככלל, על הנתבע לכבד את החלטת פקיד השומה ככתבה וכלשוונה, אך
 12 קיימות נסיבות מסוימות אשר בהתקיימן רשאי הוא לחרוג ממנה.

13
 14 אולם במקרה דנן, אימוץ החלטת פקיד שומה, תגרום לשלילת מעמדם של
 15 התובעים כמבוטחים כ"עובדים" בנתבע. או אז יהיה צורך לקבוע איזה מעמד
 16 כמבוטחים יש להם.

17
 18 האם לכן, המקרה דנן הוא המקרה בו יחרוג הנתבע ולא יאמץ את תוצאת קביעת
 19 פקיד השומה - היינו מעמדם של התובעים כעובדיה של תובעת 1, יותר בעינו,
 20 ודמי הביטוח ששולמו, יוותרו על עומדם.

21
 22 בית הדין עמד לא אחת על חשיבותו של העיקרון הביטוחי. וכך נפסק בעניין זה: א. 12.

23 "תכלית חקיקתו של החוק הסוציאלי העיקרי בתחיקתנו, חוק הביטוח הלאומי
 24 [נוסח משולב], התשנ"ה - 1995 (להלן - החוק), הינה חלוקת גימלאות לסוגיהן
 25 על פי קריטריונים סוציאליים לאותם נזקקים בחברתנו כנכה, הזקן, הילד,
 26 היולדת, המובטל, היתום והאלמנה. אותה חלוקה, שהיא תכלית החוק, לא תוכל
 27 להיעשות ללא תשלום דמי ביטוח מכלל המבוטחים על פי חיובם. התשלום
 28 והחלוקה קשורים קשר בל ינתק זה בזה, כצבת בצבת עשויה למילוי תכליתו
 29 הסוציאלית של החוק. באין תשלום דמי ביטוח על פי ההכנסה האמיתית לא
 30 תיתכן חלוקה נאותה של הגימלאות על פי קריטריוני החוק ותסוכל תכליתו (עבל
 31 316/03 שמעון בשירי - המוסד לביטוח לאומי, עבודה ועוד, עבודה ארצי, כרך
 32 לג(74), 46 ההדגשה הוספה - ע.ר.) " (ארצי) 1349/01 מלון רנסנס נ' המ"ל, סעיף
 33 15 לפסק הדין, ניתן ביום 14.08.05; וההפניות שם).

34
 35 עוד נפסק כי:

36 'על פי חוק הביטוח הלאומי, ההכנסה שממנה מגיעים דמי ביטוח למוסד
 37 לביטוח לאומי מהווה בסיס לא רק לגביית דמי הביטוח אלא אף בסיס לתשלום
 38 גימלאות אשר לפי החוק הן יחסיות להכנסה או שהן תחליף להשתכרות או
 39 הכנסה... לגימלה בענפי ביטוח אלה יש זיקה להשתכרותו או להכנסותיו של
 40 המבוטח, וככל שאלה גבוהים יותר כך הגימלה גבוהה יותר, וכן להיפך " (עניין
 41 רנסנס, שם; וההפניות שם).

42
 43 ב. הכנסות התובעים כפי שדווחו בתקופה הרלוונטית, הן ששימשו בסיס לתשלום דמי
 44 ביטוח כעובדים. מכאן גם שהיו התובעים מבוטחים הזכאים גמלאות - בין אם
 45 מימשו זכותם זו ובין אם לאו.

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

- 1 העיקרון הביטוחי פועל אפוא, לכיוון הקביעה, שמי שנתפס כמבוטח, עקב הצהרתו
 2 ושילם דמי ביטוח לא יוכל **בדיעבד** לומר שלא היה עליו לשלם דמי הביטוח ששילם
 3 ולתבוע אותם חזרה. לכאורה העיקרון הביטוחי האמור, עוד מועצם אם מתברר
 4 שבתקופה ששולמו דמי הביטוח והוצהר על אדם כמבוטח, הוא תבע וקיבל
 5 גמלאות.
- 6
- 7 13. אולם בחינת יחסי מבוטח הנתבע לאור החוק מביאה למסקנה שונה מזו העולה מיישום
 8 העיקרון הביטוחי:
- 9
- 10 א. כיון שיחסי מבוטח נתבע, הם יחסים של כפייה מכוח החוק, המחייבת אדם להיות
 11 מבוטח, ואין לאדם אפשרות לבחור אם להיות מבוטח. משמעות החובה להיות
 12 מבוטח היא שעל המבוטח לשלם את דמי הביטוח לפי סיווגו כמבוטח [ראו לשם
 13 הדגשת חשיבות תשלום דמי ביטוח במועדס את הוראות סעיף 266 לחוק המחייבות את הנתבע
 14 להפחית גמלה לה זכאי מבוטח רק בגלל קיום חוב בדמי ביטוח וזאת לפי תקופת הפיגור. וכך קובע
 15 סעיף 266 (א):
- 16 *קרה מקרה המזכה לגמלה וקיים אותה שעה חוב של דמי ביטוח והפיגור בתשלומו הוא בעד*
 17 *תקופה העולה על 12 חודשים, ינהגו כך:*
 18 *(1) בפיגור שאינו עולה על 18 חודשים - תשלום הגמלה פחות רבע;*
 19 *(2) בפיגור העולה על 18 חודשים ואינו עולה על 36 חודשים - תשלום הגמלה פחות חצי;*
 20 *(3) בפיגור העולה על 36 חודשים - לא תינתן גמלה לא בכסף ולא בעין¹].*
- 21
- 22 **דוק. לא הוקנתה למוסד סמכות להפעיל שיקול דעת** לגבי שיעור הגמלה מופחתת
 23 או עת קובע החוק שהיא נשללת [הכול לפי אורך תקופת הפיגור].
- 24
- 25 ב. מכאן מתחייבת העובדה שכאשר מבוטח תובע גמלה, תיבחן ראשית שאלת מעמדו
 26 כמבוטח. אם ימצא ששילם דמי ביטוח שלא בהתאם למעמד שיש ליחס לו על פי
 27 החוק, מחד לא יקבל הגמלה אך מאידך יחויב בתשלום רטרואקטיבי של דמי
 28 הביטוח לפי הסיווג הראוי לו על פי החוק. [דוגמה: אישה המבוטחת כעצמאית,
 29 חייבת בתשלום דמי ביטוח טרם היום הקובע לזכאות לדמי לידה. אם אותה אישה
 30 בוטחה, עד ליום הקובע, כ"עובדת" מחד לא תהא היא זכאית לדמי לידה ומאידך
 31 תהא חייבת בתשלום דמי הביטוח כעצמאית לתקופה שלא שילמה אותם].
- 32
- 33 במילים אחרות, אין המוסד רשאי לוותר או למחול על חוב בדמי ביטוח. זאת כיון
 34 שהמחוקק בקובעו חובת תשלום דמי ביטוח נקט לשון ציווי. **"המוסד הוקם על ידי**
 35 **מעשה המחוקק וסמכויותיו ונחו נקבעו ע"י המחוקק. אין המוסד רשאי, לעשות בכספי**
 36 **המוסד בין שכבר הגיעו לידי ו בין שהם מהווים חוב למוסד כבתוך שלו"** (דב"ע לה/0-22
 37 המוסד לביטוח לאומי - דבורה כרמלי, פד"ע ו 371).
- 38
- 39 ג. לכן, במקרה דנן, לו היו התובעים היו מגישים לנתבע תביעה לגמלה, בתקופה

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

- 1 הרלוונטית, מתוקף היותם מבוטחים כ"עובדים", חייב היה הנתבע לבחון את
2 מעמדם כמבוטחים. אם פקיד התביעות של הנתבע היה קובע באותה עת - כפי
3 שקבע פקיד השומה - שהם אינם עובדים, מחד לא הייתה מוענקת להם הגמלה
4 ומאידך, היו הם חייבים לשלם דמי ביטוח על פי המעמד שקבע להם הנתבע
5 לתקופה שלא שילמו אותה.
- 6
- 7 ד. כיון שכך, יש לקבוע, לאור ההלכה בעניין גדות, שעם קביעת פקיד השומה (אמנם
8 בהסכם עם התובעים) שאין התובעים בגדר עובדים והמשכורת ששולמה להם היא
9 בגדר דיבידנד - שהמעמד של התובעים כמבוטחים אינו כ"עובדים". **לכאורה**
10 ולאור העובדה שעל פי החוק "עצמאיים" חייב להירשם ככזה בביטוח הלאומי,
11 מעמדם של התובעים הוא כמי "שאינם עובדים ואינם עצמאיים".
- 12
- 13 וראו גם האמור בפסק דינו של בית הדין הארצי בעב"ל (ארצי) 82/09 **מועלם נ'**
14 **המל"ל** (ניתן ביום 24.01.10). בו פסק בית הדין הארצי כי: **"המפתח לקביעת הסכום**
15 **לתשלום דמי הביטוח הלאומי היא שומת מס הכנסה"** וכי משרשויות המס לא הכירו
16 בהכנסותיו של המערער כהכנסות הוניות, קביעה זו היא המחייבת גם לעניין
17 תשלום דמי הביטוח. ישנו דמיון בין מקרה זה למקרה דהן, שכן בשניהם מדובר על
18 סיווג המבוטח ובאמצעותו סיווג "ההכנסה".
- 19
- 20 ה. כך יש לקבוע, גם לעניין מעמדם של התובעים: אין הם בגדר עובדים אשר התובעת
21 1 חייבת בתשלום משכורתם. אלא יש לקבוע לתקופה הרלוונטית את מעמדם של
22 התובעים כמבוטחים ואף לקבוע את דמי הביטוח שעליהם לשלם לתקופה זו.
- 23
- 24 ו. אולם, כיון ששאלת מעמדם של התובעים כמבוטחים, כאשר אין הם עובדים, לא
25 נעשתה על פי פנייתם או החלטת פקיד תביעות בנתבע, יש לאפשר לתובעים לפנות
26 עם אסמכתאותיהם לנתבע, ולהוכיח את מעמדם. הנתבע יקבע את מעמדם של
27 התובעים כמבוטחים, לתקופה הרלוונטית, ולאורה יקבע את דמי הביטוח שהיה
28 עליהם לשלם, לאור הכנסותיהם, לרבות מדיבידנדים. או אז יערך חשבון עובד ושב,
29 בין מה ששולם על ידי התובעים כולם, לבין מה שהיה עליהם לשלם. ויוחזר עודף או
30 יושלם החוב.
- 31
- 32 14. בטרם סיום נעיר גם זאת: לא נעלמה מעינינו הסוגיה שהתעוררה בב"ל (אזורי ת"א-יפו)
33 13881/05 **חברת סגנון הכרך בע"מ נ' המל"ל** (ניתן ביום 11.09.07). במקרה זה, הגיעו
34 התובעים - בעלי השליטה בחברה, להסדר עם פקיד השומה ברשות המס במסגרתו הופחת
35 השכר אשר דווח ששולם להם בזמן אמת, ונקבע לו שיעור נמוך יותר. ההסדר נעשה בשנת
36 2004 ונגע לדיווח בגין השנים 1998-2002. המוסד לביטוח לאומי סירב לתקן את הדיווחים
37 בהתאם לאמור בהסדר. בית הדין דן בשאלה האם כאשר פקיד השומה קובע בדיעבד הכנסה

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

1 אחרת של העובד, מחייבת החלטתו את הנתבע - אם לאו, וכך פסק:

2 **"...לטעמי התשובה לכך שלילית משני טעמים:**

3 **4.1 בראש ובראשונה - השיקול הביטוחי. חוק הביטוח הלאומי מעניק זכויות**
4 **ביטוחיות. יהיה זה בלתי סביר לאפשר קבלת זכות ביטוחית, ולאחר שהיא לא**
5 **מומשה להקטין בדיעבד את מחירה... האמור נכון שבעתיים משעסקינן בבעלי**
6 **שליטה, שהרי במקרה של עובד מן השורה המצב העובדתי של הפחתת שכר**
7 **בדיעבד, לא יכול היה להתקיים. אציין כי לאור עקרון ביטוחי זה, אין כל חשיבות**
8 **לשאלה האם בפועל שולמו לתובעים גמלאות אם לאו.**

9 **4.2 בכל הכבוד, אין אני סבור כי את חוק הביטוח הלאומי יש לפרש באופן שבו כל**
10 **פעם שפקיד השומה קובע בדיעבד שומה מתוקנת ל"עובד" מחייב הדבר את**
11 **הנתבע. כל שנקבע בסעיף הוא שהכנסה היא הכנסה לפי סעיף 2(2), לא נקבע כי**
12 **בסעיף כי ההכנסה היא לפי מה שקבע פקיד השומה. יחד עם זאת... ראוי ורצוי**
13 **כי קביעות הרשויות המנהליות יהיו אחידות... אלא שכלל זה אינו מוחלט וזוהי**
14 **רק נקודת המוצא. בהתקיים נימוקים וטעמים לכך רשאי המוסד לסטות**
15 **מקביעת פקיד השומה.... במקרה שבפני קיים טעם לסטות מקביעת פקיד**
16 **השומה- והוא העיקרון הביטוחי דלעיל..." (ההדגשות שלנו - ר.כ.) (עניין סגנון הכרך,**
17 **סעיף 4 לפסק הדין).**

19 פסיקה זו אושרה על ידי בית הדין הארצי בעב"ל 748/07 סגנון הכרך בע"מ נ' המל"ל (ניתן
20 ביום 28.01.09).

22 מסכימים אנו, בכל הכבוד, עם הפסיקה בעניין סגנון הכרך. אולם יש לאבחן העניין שבפנינו
23 מהעניין ההוא. בסגנון הכרך לא דובר על שינוי מעמדו של מבוטח, אלא כיצד יש לחשב את
24 הכנסתו של "עובד" - על כך נאמר שאין הנתבע חייב לשנות גביית דמי ביטוח מהכנסה רק
25 בגלל שפקיד שומה שינה אותם. בעניינינו מדובר על קביעת מעמדם של התובעים
26 כמבוטחים - וכאמור לעיל, חובה על הנתבע לבחון את מעמדו של מבוטח, כל אימת
27 שמתבקש תשלום גמלה. הרי לא ייתכן שבעת שיבחן הנתבע מעמד של מבוטח, יוכל הנתבע
28 לשלול תשלום גמלה אם יתברר לו שמעמדו של המבוטח שונה מזה שעבורו שולמו דמי
29 ביטוח, אולם עת ידובר בבחינת זכאות להחזר דמי ביטוח יאמר למבוטח שילמת ולא תבחן
30 אם שילמת ביתר או בחסר. הקביעה לעניין מעמד המבוטח היא החורצת גורל דמי הביטוח
31 המתחייבים מהמעמד.

32
33 **15. סוף דבר:**

34
35 א. אין התובעים בגדר מבוטחים כעובדים על פי החוק;

36
37 ב. חובה על הנתבע לקבוע את מעמדם של התובעים כמבוטחים: "עצמאיים" או כמי
38 ש"אינם מבוטחים ואינם עצמאיים". לאור קביעת מעמדם לחייבם בתשלום דמי
39 הביטוח הנגזרים ממעמדם ומהוראות החוק.
40 בטרם ייקבע מעמדם כמבוטחים, תינתן לתובעים האפשרות לטעון לגבי כך.

41
42 ג. בסוף התהליך - ייערך חשבון עובר ושב, בין מה ששולם לנתבע כדמי ביטוח על ידי
43 התובעים כולם, לבין מה שמגיע, מהם לאור מעמדם המתוקן.

בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה

ב"ל 08-2772

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

ד. אין צו להוצאות.

16. זכות ערעור לבית הדין הארצי לעבודה תוך 30 ימים מקבלת פסק דין זה.

ניתן היום ז' שבט תשע"ב, 31 ינואר 2012 בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

ר. כהן – נשיא,
אב"ד

אורי קידר
נציג ציבור

חיים דרור
נציג ציבור